

Nr 28

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda åtgärder för rationalisering av jordbruket och skogsbruket i Kopparbergs län, m. m. jämte i ämnet väckta motioner, m. m.

I en till riksdagen den 23 mars 1961 dagtecknad proposition, nr 134, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att *dels* godkänna att rationaliseringsverksamheten i fråga om jordbruket och skogsbruket i Kopparbergs län tills vidare bedrivs efter i huvudsak de riktlinjer vilka angivits i propositionen, *dels* godkänna vad i propositionen föreslagits rörande befogenhet för lantbruksstyrelsen att träffa avtal i anslutning till arronderingsbyten berörande fastigheter som innehaves av lantbruksorganisationen, då fråga är om byten som berör två eller flera lantbruksnämnders områden, *dels ock* godkänna de i propositionen framlagda förslagen angående stödåtgärder för rationalisering av formerna för animalieproduktion m. m.

Vidare har Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln, punkten 15 (s. 32—36), föreslagit riksdagen att till kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1961/62 anvisa ett förslagsanslag av 2 040 000 kronor.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 662 av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, likalydande med II: 787 av herr *Brandt i Sätilla m. fl.*, vari hemställts att behandlingen inom riksdagen av det i proposition nr 134 framlagda förslaget rörande hela landet omfattande rådgivningsverksamhet på jordbrukets område måtte ske i samband med behandlingen av den förebådade särskilda princippropositionen till årets riksdag om ifrågavarande verksamhet;

2) I: 532 av herr *Sundin*, likalydande med II: 615 av herrar *Hansson i Önnarp* och *Fälldin*, vari hemställts att riksdagen vid behandling av nionde huvudtiteln under punkten rörande anslag till kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. måtte beakta vad i motionerna anförts;

3) II: 610 av herrar *Elmwall* och *Gustafsson* i Kårby, vari hemställts, att riksdagen måtte för nästa budgetår bevilja hushållningssällskapen ett bidrag motsvarande 4 000 kronor för varje län i syfte att sällskapen i samband med sin kursverksamhet skall kunna upptaga även undervisning i rationalisering av i motionen angiven art samt att härför erforderliga medel må bestridas ur för främjandet av landsbygdslektrifieringen tillgängliga medel.

Beträffande det närmare innehållet i förenämnda motioner får utskottet hänvisa till motionerna II: 787, II: 615 och II: 610.

I. Propositionen angående särskilda åtgärder för rationalisering av jordbruket och skogsbruket i Kopparbergs län, m. m.

I propositionen har lämnats en redogörelse för av lantmäteristyrelsen och lantbruksstyrelsen i samråd med skogsstyrelsen framlagt förslag till åtgärder för effektivisering av jordbrukets och skogsbrukets rationalisering i Kopparbergs län (s. 2—17) och för däröver avgivna remissyttranden (s. 18—22). Utskottet tillåter sig hänvisa till sagda delar av propositionen.

Departementschefen har i propositionen anfört följande.

»I åtskilliga bygder inom Kopparbergs läns mellersta och södra delar är de naturliga förutsättningarna för bedrivande av jordbruk relativt goda. Änmer fördelaktiga är emellertid förhållandena beträffande skogsbruket i länet. Det gynnas bland annat av att skogsmarken mestadels har hög avkastningsförmåga. Oaktat dessa förutsättningar är inom betydande delar av länet möjligheterna att på ett ur jordbruksekonomiskt och skogsekonomiskt tillfredsställande sätt utnyttja markens naturliga produktionsförmåga tämligen starkt begränsade. Jordbruks- och skogsfastigheterna karakteriseras nämligen ofta av synnerligen stark ägosplittring och olämplig arrondering. Enligt en av lantmäteristyrelsen år 1957 verkställd undersökning är inte mindre än 1 200 000 hektar inom länet i trängande behov av fastighetsregleringsåtgärder. Situationen förvärras dessutom av att äganderättsförhållandena är mycket invecklade vad gäller marken inom stora och betydelsefulla delar av Dalarna.

Antalet mindre jordbruk är mycket stort i Kopparbergs län, säkerligen till avsevärd del beroende på nyss nämnda förhållanden. Enligt 1956 års jordbruksräkning faller nära 50 procent av länets samtliga brukningsenheter inom storleksgruppen med 2—5 hektar åker och nära 28 procent inom storleksgruppen med 5—10 hektar åkerjord. I länets mellanbygd, där strukturbilden är särskilt otillfredsställande, hänföres jämlikt samma statistik cirka 66 procent av brukningsenheterna till den förstnämnda gruppen och cirka 27 procent till den senare.

Dalarnas speciella fastighets- och äganderättsförhållanden har sedan lång tid motiverat vissa särbestämmelser för att motverka de olägenheter som hänger samman därmed. Sålunda gäller alltsedan år 1932 en lag med särskilda jorddelningsbestämmelser för vissa delar av Kopparbergs län. Även på inskrivningsväsendets område har särskilda regler befunnits nödvändiga för vissa trakter inom länet.

Under senare år har behovet av ytterligare åtgärder för att underlätta rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och skogsbrukets områden i ifrågavarande län alltmer uppmärksamrats. I anledning härav uttalade 1960 års jordbruksutskott i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 19 (rskr. 212), att det var av sådan vikt att söka komma till rätta med de otillfredsställande förhållandena att Kungl. Maj:t oberoende av pågående

utredningsarbeten beträffande fastighetsbildnings- och jordlagstiftningen borde överväga ändringar i gällande regler och bestämmelser för att på så sätt påskynda fastighetsregleringarna i Kopparbergs län. På Kungl. Maj:ts uppdrag har lantmäteristyrelsen och lantbruksstyrelsen i samråd med skogsstyrelsen gemensamt utarbetat förslag till åtgärder för att effektivisera jordbrukets och skogsbrukets rationalisering i Dalarna. De föreslagna riktlinjerna har i allt väsentligt tillstyrkts vid remissbehandlingen.

Den svåra uppsplittringen av marken inom väsentliga delar av Kopparbergs län i mycket små och olämpligt utformade ägoskiften medför betydande svårigheter för en rationell och lönsam jord- och skogsbruksdrift. Enligt min mening är snara åtgärder påkallade för att förbättra läget. För att staten skall kunna effektivt medverka i jordbrukets och skogsbrukets rationalisering i länet anser jag att efter omständigheterna särskilt anpassade riktlinjer bör uppdragas. Det är nödvändigt att rationaliseringsorganen till sitt förfogande har tillfredsställande hjälpmedel i form av lagar och andra bestämmelser med sådan utformning att möjligheter föreligger att på ett relativt enkelt, snabbt och billigt sätt komma till rätta med de särpräglade äganderätts- och fastighetsförhållandena. Jag vill i sammanhanget erinra om att nyligen till lagrådet remitterats ett förslag till viss ändring i uppsiktslagstiftningen i syfte att förebygga för jordbruket och rationaliseringsverksamheten i Kopparbergs län skadlig utveckling i fråga om vanhävd av jordbruksjord. Det är vidare min förhoppning, att riksdagen så snart omständigheterna medger skall kunna föreläggas proposition rörande lagstiftning om äganderättsutredningar i länet i anslutning till ett av lantmäteristyrelsen den 31 december 1960 framlagt förslag i ämnet. I samband härmed torde böra nämnas, att de av en särskilt tillkallad utredningsman framlagda förslagen till särskild lagstiftning om myrslogar i storskiftesbygden i Dalarna (SOU 1959: 31) för närvarande prövas inom justitiedepartementet.

Den fortsatta rationaliseringsverksamheten på jordbrukets och skogsbrukets områden i Kopparbergs län bör givetvis i princip ske på de grunder 1959 års riksdag (prop. 148; JoU 30; rskr. 284) beslutat för dylik verksamhet i allmänhet. De närmare riktlinjer, vilka jag i det följande vill förordas för verksamheten i fråga inom länet och som föranledes av de speciella förhållandena där, inrymmes därför helt inom angivna generella normer men ansluter samtidigt delvis till vad numera särskilt tillämpas inom övre Norrland.

Behovet av *yttre rationalisering* är, såsom framgår av lantmäteristyrelsens och lantbruksstyrelsens framställning, synnerligen stort i Dalarna, framförallt inom den s. k. storskiftesbygden. Sådan rationalisering bör därför enligt min mening komma till stånd i väsentligt ökad utsträckning. Härvid bör målsättningen i överensstämmelse med förut nämnda beslut av 1959 års riksdag vara att bilda sådana brukningsenheter, som huvudsakligen kan skötas av en eller två män utan anlitan av arbetskraft utanför deras familjer. Givetvis bör vid rationaliseringsarbetet eftersträvas en lämp-

lig kombination av jord- och skogsbruk. Mot bakgrunden av nyssnämnda målsättning och med hänsyn till det stora antalet mindre jordbruk måste storleksrationaliseringen bli en grundläggande faktor i hela det ifrågavarande rationaliseringsarbetet. I flertalet fall är det emellertid nödvändigt att arronderingsförbättring sker samtidigt med storleksrationaliseringen.

Nu berörda spörsmål kommer att kunna närmare belysas sedan en genom lantbruksorganisationen pågående utredning rörande jord- och skogsbruket i Kopparbergs län avslutats. Avsikten med denna utredning är att ge en aktuell bild av vad som väntas ske i skilda bygder beträffande ändrad markanvändning, förändringar i fråga om företagsenheter, befolkning och arbetskraft, knuten till jord- och skogsbruket, liksom av den framtida lokaliseringen av länets jordbruks- och skogsproduktion.

Vid bedömningen av de lämpligaste formerna för den yttre rationaliseringen i Dalarna står det enligt min mening fullt klart att denna i stora områden av länet — däribland storskiftesbygden — inte kan ske på annat sätt än i form av genomgripande fastighetsregleringar berörande ett flertal brukningsenheter. Detta med hänsyn till den mycket stora ägosplittringen inom dessa områden. Såsom de två ämbetsverken uttalat i sin skrivelse bör dock i de trakter där så är möjligt även andra, mindre genomgripande men snabbara förfaranden tillgripas. Jag avser härvid främst arronderingsbyten för att åstadkomma förbättringar av fastighetsindelningen i skogsmarken. En sådan verksamhet av betydande omfattning har redan kommit till stånd genom lokala initiativ och under medverkan av en för ändamålet särskilt avdelad specialorganisation inom lantmäteriet. För närvarande har byten berörande cirka 16 000 hektar avslutats och byten pågår i fråga om cirka 40 000 hektar. Avsikten är att bytena, vilka försiggår såväl såsom avtalsbyten som ägoutbyten enligt fastighetsbildningslagstiftningen, fortsättningsvis skall verkställas i årliga etapper omfattande mellan 15 000 och 20 000 hektar. Denna utveckling finner jag i hög grad värd att främja. Såsom jag uttalat i årets statsverksproposition vid behandlingen av lantmäteristalens avlöningsanslag är det såväl ur allmän som enskild synpunkt angeläget att åtgärderna för arronderingsförbättringar under lantmäteriets medverkan fortskrider i om möjligt ökad takt. Lantmäteristyrelsen och lantbruksstyrelsen har framfört uppfattningen att bytesverksamheten, som hitintills främst gällt byten inom storskogsbruket, bör utvidgas till att avse såväl byten mellan storskogsbruk och bondeskogsbruk som byten inom bondeskogsbruket. Likaså bör eftersträvas att i ökad utsträckning få till stånd s. k. kompensationsbyten av skogsmark mellan storskogsbruket och bondeskogsbruket genom lantbruksnämnds förmedling. I denna verksamhet bör inte förbises de möjligheter som kan föreligga att uppnå goda resultat genom byten som sträcker sig över länsgränserna. Nu ifrågavarande bytesverksamhet torde för övrigt komma att högst väsentligt underlättas genom ett av chefen för finansdepartementet tidigare denna dag framlagt förslag om sådan ändring i stämpelförordningen att under vissa förutsättningar befrielse från skyldigheten att erlagga lagfartsstämpel kan beviljas i fråga om bytesförvärv. Den förebådade lagstiftningen om äganderättsutredningar i Kop-

parbergs län åsyftar att påskynda det tekniska fastighetsregleringsförfarandet över huvud.

En fråga som nära sammanhänger med arronderingsbytena av skogsmark är spørsmålet om skoglig samverkan. Såsom jag uttalade i propositionen 1959:148 är dylik samverkan i vissa fall nödvändig för rationellt skogsbruk inom sådana områden, där fastigheternas arrondering är bristfällig. Med hänsyn härtill och då det uppenbarligen måste förflyta tämligen lång tid innan strukturförhållandena i skogsmarken i Kopparbergs län mera allmänt förbättrats genom fastighetsregleringsåtgärder bör rationaliseringsorganen självfallet verka för att ifrågakvarande slag av samverkan kommer till stånd i den utsträckning som kan finnas möjlig. Enligt vad som upplysts bland annat i det av Sveriges skogsägareföreningars riksförbund avgivna remissyttrandet synes goda förutsättningar föreligga för utvidgad skoglig samverkan i länet.

Ytterligare en fråga, som är av betydelse för den yttre rationaliseringen, är tillkomsten av ett ändamålsenligt skogsvägnät. Skogsvägarna torde nämligen ofta utgöra den stomme kring vilken en lämplig fastighetsindelning i skogsmarken skall äga rum. Jag anser det vara av vikt att den pågående planläggningen i stort av skogsvägar inom länet fortsättes och intensifieras. Med hänsyn till det betydande belopp av statsmedel, som utgår för att delvis täcka kostnaderna för byggande av dylika vägar, bör sådan planläggning som nyss sagts om möjligt föregå beslut om anläggande inom vederbörande område av vägar, vartill bland annat statsanslag anlitas.

Åtgärder med karaktär av *inre rationalisering* bör också ha en framträdande plats i rationaliseringsarbetet i Kopparbergs län. Särskilt angeläget är enligt min mening behovet av att tillse att brukningsenheter, som undergår yttre rationalisering så att de därigenom blir fullt bärkraftiga, förses med erforderliga tekniska anläggningar i form av exempelvis vägar och täckdiken samt ekonomibyggnader som är anpassade till den avsedda driftsinriktningen. I sammanhanget bör förutsättningarna för gemensamt utnyttjande för flera brukningsenheters behov av byggnader och andra fasta anläggningar övervägas såsom alternativ till investeringar å varje enhet för sig. Likaså bör undersökas förutsättningarna för att med berörda brukare taga upp till diskussion frågor om anordnande av gemensamhetsanläggningar för animalieproduktion.

Driftsrationaliseringsfrågorna bör enligt min mening i hög grad uppmärksammas vid den fortsatta rationaliseringsverksamheten i Kopparbergs län. Problemen om lämpligaste produktionsinriktning och om rationellare driftsformer vid jordbruken bör sålunda ingående övervägas. Även om åtskilligt ännu torde kunna åstadkommas på den hittills vanligaste vägen att öka inkomsterna av jordbruksdriften, nämligen genom ökad avkastning av jordbruksdrift i traditionella former, anser jag liksom lantbrukshögskolans expertis på området att i fortsättningen mera radikala produktionsomläggningar inte sällan torde bli nödvändiga för att ernå den önskvärda inkomstförbättringen. Särskilt gäller det sagda i fråga om det mindre jordbruket. Utrymme

synes finnas för flera olika former av specialiserad produktion. En första-handsåtgärd för att främja övergång till rationellare driftsmetoder och specialiserad produktion med högre lönsamhet bör enligt min mening vara att man inom de rationaliseringsområden jag avser återkomma till i det följande inriktar sig på att få fram brukningsenheter med karaktär av demonstrationsgårdar.

En naturlig följd av det övriga rationaliseringsarbetet i Kopparbergs län är att jämväl behovet av *skogliga upprustningsåtgärder* ökar. Enligt min uppfattning bör därvid möjligheterna att överföra sämre jordbruksjord till skogsmark speciellt uppmärksammas. Betydelsen av att denna verksamhet intensifieras understrykes enligt min mening av den omfattande förekomsten av vanhävdad jordbruksjord. Ehuru detta till en del torde bero på ägosplittningen, synes anledningen härtill även få sökas i den omständigheten att jordbruksmarken delvis är av sådan beskaffenhet att densamma inte längre kan brukas ekonomiskt.

En betydelsefull faktor i det fortsatta rationaliseringsarbetet i Dalarna anser jag vara en intensifierad *rådgivnings- och upplysningsverksamhet*. Möjligheterna att få till stånd samt i enkla och smidiga former genomföra rationaliseringsåtgärder av i det föregående angivet slag är nämligen i hög grad beroende av berörda fastighetsägares intresse och medverkan. En aktiv upplysningsverksamhet i syfte att för dessa på ett tidigt stadium klarlägga förutsättningarna för och verkningarna i lönsamhetskänseende av skilda rationaliseringsåtgärder finner jag vara angelägen. Vidare anser jag det vara nödvändigt att under genomförandet av ett rationaliseringsföretag och även under tiden därefter omställningsprocessen stödjdes genom en effektiv rådgivning från lantbruksnämndens, lantmäteriets och hushållningssällskapets sida.

Omläggningar delvis eller helt av driften till specialiserad produktion måste självfallet särskilt stödjas genom rådgivnings- och upplysningsverksamhet. I anslutning härtill vill jag erinra om att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under anslaget Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. föreslagit att ett belopp av 500 000 kronor skall disponeras uteslutande för särskild kursverksamhet och teknisk rådgivning rörande småbrukets ekonomiska och tekniska frågor. Sagda belopp torde böra användas för upplysnings- och kursverksamhet i syfte att främja driftsomläggningar inom det mindre jordbruket bland annat med syfte på viss övergång till specialiserad produktion. Informationsverksamheten bör därvid i stor utsträckning grunda sig på forsknings- och försöksverksamhetens rön. Med hänsyn härtill bör enligt min mening tills vidare prövas att anknyta rådgivningen i fråga, vilken huvudsakligen torde böra ha karaktär av individuell upplysning, till den organisation för försöksverksamheten på lantbrukets område, varom förslag framlagts i den nyligen avlämnade propositionen nr 69 angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena. Till ett vart av de fyra jordbruksförsöksdistrikt, som föreslås för nämnda försöksverksamhet, bör därför knytas

specialrådgivare för nu behandlade ändamål. Under nästa budgetår bör anlitas sju sådana rådgivare, varav två med särskild inriktning på de ekonomiska spörsmålen vid driftsomläggningar och återstoden inriktade på tekniska frågor i sammanhanget. Av ekonomirådgivarna bör en ha sin verksamhet inom östra och norra försöksdistriktet och en inom södra och västra försöksdistriktet, medan av de för tekniska uppgifter avsedda rådgivarna två bör vara verksamma inom södra försöksdistriktet och de övriga tre inom ett vart av de andra distrikten. För att bestrida kostnaderna i samband med anlitaandet av sagda sju specialrådgivare — vilka självfallet bör utöva sin verksamhet i nära kontakt med vederbörande hushållningssällskap och lantbruksnämnder — anser jag att 350 000 kronor av förenämnda belopp å 500 000 kronor bör tagas i anspråk. För den allmänna samordningen av den skisserade speciella rådgivningsverksamheten samt för den information som bör utgå till de till försöksdistrikten knutna specialrådgivarna liksom också i viss mån till den av hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna gemensamt anlitate ekonomiska expertisen torde ett belopp av 120 000 kronor böra ställas till lantbrukshögskolans förfogande. Med användande av denna summa bör högskolan till sig knyta ett par experter på området. Beträffande behovet av och resurserna för anskaffande och centralt sammanställande av erforderligt kunskaps- och erfarenhetsmateriel åt de till försöksdistrikten hänförliga specialrådgivarna torde jag få hänvisa till vad jag anfört därom i den nyssnämnda propositionen nr 69 (s. 380). Återstoden av beloppet om 500 000 kronor eller 30 000 kronor bör jämte medel i övrigt under anslaget Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. tagas i anspråk för ersättningar enligt nu gällande grunder till deltagare i sådana kurser, som anordnas särskilt för rådgivning av det slag varom här är fråga.

Jag övergår härefter till frågor rörande *det ekonomiska statsstödet* till de i det föregående angivna rationaliseringsåtgärderna i Kopparbergs län. Lantmäteristyrelsen och lantbruksstyrelsen har ansett att de stödmöjligheter, som föreligger enligt rationaliseringskungörelsen (1948:342) och gällande skogligena bidragsförfattningar (1948:239 och 1943:530), i allmänhet är tillfyllest för att finansiellt bistånd i tillräcklig omfattning skall kunna utgå till kostnaderna för rationaliseringsåtgärderna. Till denna uppfattning, som i stort sett delas av remissinstanserna, ansluter jag mig i princip. Jag vill samtidigt särskilt framhålla de möjligheter, som föreligger att enligt 9 § rationaliseringskungörelsen vid förvärv av mark för rationaliseringsändamål bevilja statsbidrag med belopp motsvarande skillnaden mellan godkänd köpeskilling för fastighet eller fastighetsdel och det värde fastigheten eller fastighetsdelen kan anses äga för den brukningsenhet till vilken den skall läggas. Enligt min uppfattning bör sådant s. k. värdeutjämningsbidrag kunna komma i fråga i relativt stor utsträckning i de vid rationaliseringen i länet ofta förekommande fall, då byggnader eller andra fasta anläggningar finnes och dessa är obehövliga eller oan-

vändbara för den rationaliserade brukningsenheten. Likaså torde en tillämpning av stadgandet i 14 § sista stycket omförmälda kungörelse behöva aktualiseras i åtskilliga rationaliseringsärenden. Enligt sagda stadgande må statsbidrag till inre rationaliseringsåtgärd beviljas intill ett belopp motsvarande högst 50 procent av kostnaden, då åtgärden erfordras för att tillgodose ändamålet med en mera omfattande fastighetsreglering som berör ett större antal brukningsenheter och vars genomförande framstår som ett allmänt intresse av betydenhet. På grund av de särpräglade förhållandena i länet torde dessutom omständigheterna inte sällan motivera beslut av Kungl. Maj:t jämlikt 15 § rationaliseringskungörelsen om ytterligare förhöjt statsbidrag. Rörande täckandet av de merkostnader, som uppkommer vid tillämpning av sistnämnda paragraf, torde jag få återkomma i det följande.

I det föregående har jag antytt önskvärdheten av att förutsättningarna för åvägabringande av vissa gemensamhetsanläggningar prövas i samband med det intensifierade rationaliseringsarbetet. Det är enligt min mening av allmänt intresse att tillkomsten av dylika anläggningar befrämjas genom lämpligt avvägt ekonomiskt stöd. Jag anser mig därför i detta sammanhang böra anmäla, att lantbruksstyrelsen i skrivelse den 17 februari 1961 — i anledning av ett av Kungl. Maj:t den 27 januari 1961 givet uppdrag för styrelsen att efter samråd med vissa andra organ utarbeta och inkomma med förslag till åtgärder för att främja tillkomsten av vissa gemensamhetsanläggningar — såsom en förstahandsåtgärd föreslagit vissa författningsändringar i syfte att underlätta tillkomsten av anläggningar för gemensam animalieproduktion. Enligt i rationaliseringskungörelsen och i kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 366) angående den statliga jordbruksegnahemsverksamheten intagna bestämmelser om ekonomiskt stöd i form av statlig lånegaranti och statsbidrag till vissa gemensamhetsanläggningar må sådant stöd beviljas sammanslutning för drivande av andelsladugård. Lantbruksstyrelsen har i skrivelsen bland annat framhållit, att fördelar i form av låga byggnads- och arbetskostnader även står att vinna inom andra grenar av animalieproduktionen än mjölkproduktionen vid drift i jämförelsevis stor skala. Det är därför enligt styrelsens uppfattning önskvärt att olika sammanslutningar för bedrivande av gemensam animalieproduktion jämställes vad beträffar möjligheterna att erhålla ekonomiskt stöd till åtgärder för inre rationalisering samt för anskaffande av driftskredit vid verksamhetens igångsättande. Till följd härav anser styrelsen, att reglerna i nyssnämnda kungörelser om statligt stöd till sammanslutning för drivande av andelsladugård bör utvidgas till att allmänt gälla sammanslutningar för gemensam animalieproduktion.

För egen del anser jag det vara ett betydelsefullt led i strävandena att öka lönsamheten hos framförallt det mindre jordbruket att staten kan lämna finansiellt bistånd till sammanslutningar för gemensam animalieproduktion i form av exempelvis svinuppfödning, höns- och kycklinguppfödning samt göddjursproduktion. Anordnandet av sådan gemensamhetsdrift kräver liksom annan specialproduktion särskilda investeringar samt

tillgång till visst driftskapital vid produktionsomläggningen. Med hänsyn till det anförda tillstyrker jag i överensstämmelse med lantbruksstyrelsens förslag, att statligt stöd bör få utgå till sammanslutningar för alla slag av gemensam animalieproduktion enligt samma grunder som nu gäller beträffande sammanslutning för drivande av andelsladugård. Härför erforderliga bidragsbelopp och lånegarantier torde kunna rymmas inom de ifrågavarande anslag och garantiramar, som i statsverkspropositionen föreslagits för nästkommande budgetår. Den garantiram, som är avsedd för krediter för finansiering av övergång helt eller delvis till eller nystartande av specialproduktion, har för övrigt avsevärt vidgats enligt sistberörda förslag. Jag föreslår att Kungl. Maj:t inhämtar riksdagens godkännande av de av mig föreslagna stödåtgärderna för rationalisering av formerna för animalieproduktion. Härav föranledda ändringar i 5 och 34 §§ rationaliseringskungörelsen samt 19 och 20 §§ jordbruksegnahemskungörelsen torde ankomma på Kungl. Maj:t.

Även i fråga om ekonomiskt stöd till åtgärder med karaktär av driftsrationalisering är enligt min mening gällande bestämmelser innefattande jämväl föreliggande förutsättningar för lån ur statens maskinlånafond, ävensom förenämnda möjligheter till statsgarantier i stort sett tillräckliga för de behov som följer med det fortsatta rationaliseringsarbetet i Kopparbergs län. Emellertid anser jag det erforderligt, att den i det föregående berörda, betydelsefulla demonstrationsgårdsverksamheten inom olika rationaliseringsområden i länet särskilt stimuleras.

Vad gäller spørsmålet hur det fortsatta rationaliseringsarbetet i Dalarna bör bedrivas *organisatoriskt* sett har de två ifrågavarande ämbetsverken i sin vid remissbehandlingen i ifrågavarande hänseende helt tillstyrkta framställning förordat, att arbetet i första hand skall koncentreras på områden, där under behörigt hänsynstagande till de skilda trakternas naturliga produktionsförutsättningar och andra lokala förhållanden den största effekten är att vänta utifrån såväl företagsekonomiska som samhällsekonomiska synpunkter. Även jag är av samma uppfattning. För Dalarnas del föreligger nämligen i huvudsak samma skäl för genomförande av koncentrerade rationaliseringsinsatser som för de fyra nordligaste länen, beträffande vilka 1960 års riksdag beslutat dylika insatser (prop. 62; JoU 19 och 32; rskr. 305). Härtill kommer, såsom ämbetsverken framhållit, att det med hänsyn till det överväldigande behovet av rationaliseringsåtgärder i länet är uppenbart att inte samtliga områden där sådant behov föreligger kan bearbetas samtidigt. Jag vill emellertid framhålla, att det är angeläget att vid sidan av de koncentrerade insatserna — vilka i likhet med vad som gäller för de fyra nordligaste länen bör avse såväl grupper av brukningsenheter som enstaka sådana — jämväl det ordinarie rationaliseringsarbetet, till vilket jag självfallet även hänför verksamheten med skogliga arronderingsbyten, bedrivs med största möjliga kraft.

Vid utväljandet av objekten för de koncentrerade insatserna bör givetvis en rad inventeringar och bedömanden av översiktligt slag ske. Den förut

berörda av lantbruksorganisationen påbörjade undersökningen rörande jord- och skogsbruket i länet bör härvid bli av stor betydelse. Stor vikt måste vidare tillmätas berörda brukares inställning till rationaliseringsverksamheten, enär en självklar förutsättning för sådan verksamhet måste vara ett positivt intresse härför från vederbörandes sida. Beträffande varje objekt bör bland annat övervägas den lämpligaste framtida produktionsinriktningen för jordbruksdriften, behovet av storleksrationaliseringar och arronderingsförbättringar, överföring av sämre jordbruksjord till skogsmark, angelägenheten av investeringar å marken och i byggnader ävensom behovet av gemensamma anläggningar av skilda slag samt av andra inre rationaliserings- och driftsrationaliseringsåtgärder. Målsättningen för rationaliseringsarbetet inom objekten — vilket arbete givetvis bör grundas på fullt realistiska ekonomiska bedömanden med hjälp bland annat av investeringskalkyler — anser jag nämligen böra vara att såvitt möjligt i ett sammanhang upprusta berörda brukningsenheter till enligt 1959 års normer fullt bärkraftiga och med för driften erforderliga anordningar försedda jord- och skogsbruksföretag.

Den fortsatta rationaliseringsverksamheten i Kopparbergs län, sådan den här beskrivits, kräver enligt mitt bedömande gemensamma åtgärder från lantbruksnämndens, hushållningssällskapets, lantmäterimyndighetens och skogsvårdsstyrelsens sida. Riktlinjer för verksamheten bör därför, såsom i lantmäteristyrelsens och lantbruksstyrelsens av länsmyndigheterna tillstyrkta skrivelse angivits, lämpligen behandlas vid det organiserade samråd inom länsrådets ram, som jämlikt beslut av 1959 års riksdag (prop. 148; JoU 30; rskr. 284) bör äga rum mellan nämnda organ. Härvid synes bland annat böra utväljas objekt för de gemensamma rationaliseringsinsatserna samt överenskommas om en rationell arbetsfördelning mellan organen vid arbetets bedrivande inom objekten. Jag vill samtidigt betona angelägenheten av att vederbörande centrala myndigheter — lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen och skogsstyrelsen — noga följer rationaliseringsverksamheten och genom sina befattningshavare stödjer och samordnar de lokala organens verksamhet. Bland annat bör tillses att rationaliseringsorganen i Kopparbergs län, i den utsträckning tillgängliga resurser medgiver, tillföres den personal och den utrustning, som erfordras för den intensifierade verksamheten. Jag förutsätter, att de centrala myndigheterna till Kungl. Maj:t inkommer med redogörelser för rationaliseringsarbetets utveckling i länet.

I anslutning härtill anser jag mig böra behandla ett administrativt spörsmål som uppkommit beträffande arronderingsbyten av mark över länsgränserna. Ena parten i dessa byten är ofta lantbruksorganisationen medan den andra parten oftast utgöres av domänverket eller bolag. Med hänsyn till önskvärdheten av att snabbt få till stånd överenskommelser om sådana byten har det visat sig vara lämpligast att befogenheten att för lantbruksorganisationens del träffa bytesavtal m. m. i här åsyftade fall ankommer på lantbruksstyrelsen i stället för på de berörda lantbruksnäm-

der. Jag anser mig därför böra förorda, att i fråga om sådana byten som nyss sagts befogenhet att träffa avtal om överlåtelse och förvärv av i bytena ingående fastigheter för lantbruksorganisationens del jämväl får tillkomma det centrala ämbetsverket.

Såsom inledningsvis nämnts har i årets statsverksproposition (bil. 11, p. 16) föreslagits, att ett belopp av 500 000 kronor skall avsättas såsom en särskild post under anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. för att disponeras till särskilda åtgärder för intensifiering av jordbrukets och skogsbrukets rationalisering i Kopparbergs län. Jag har därvid antytt att dessa *anslagsmedel* till väsentlig del bör användas för sådant expertarbete som erfordras för rationaliseringsåtgärderna i länet. Experter i form av tillfälligt anställd personal av skilda kategorier behöver tillföras de lokala rationaliseringsorganen. Såsom exempel på sådan expertpersonal torde kunna nämnas skogstekniker och annan skoglig expertis vid såväl de koncentrerade rationaliseringsinsatserna som vid de skogliga arronderingsbytena, expertis för äganderättsutredningar, byggnadstekniker samt instruktörer för driftsrationaliseringen. Behovet av tillfällig personal vid berörda centrala myndigheter för på dem ankommande uppgifter i sammanhanget bör jämväl tillgodoses med anlåtande av förenämnda särskilda medel. Likaså bör medel från anslagsposten få tagas i anspråk för att täcka kostnader för inköp av för rationaliseringsarbetet nödvändig utrustning samt för att finansiera anskaffande av film och annat informationsmaterial. I inte obetydlig utsträckning torde medel också erfordras för att bestrida utgifter av expenskaraktär vid utrednings- och undersökningsarbeten rörande till exempel fastighetstekniska och ekonomiska spörsmål samt byggnadsfrågor direkt inriktade på rationaliseringsverksamheten i Dalarna. Förenämnda belopp på 500 000 kronor bör vidare användas för att täcka uppkommande merkostnader vid tillämpningen av 15 § rationaliseringskungörelsen i fråga om särskilt ekonomiskt stöd till rationaliseringsåtgärder i länet. Likaså bör driftsrationalisering i olika former av demonstrationsgårdar inom rationaliseringsområdena i länet kunna delvis bekostas med medel ur anslagsposten. Beslut om fördelning av postens medel på skilda ifrågakommande ändamål bör meddelas av Kungl. Maj:t efter förslag av lantbruksstyrelsen, lantmäteristyrelsen och skogsstyrelsen.»

II. Anslagsäskanden till kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.

Lantbruksstyrelsen har i sin anslagsskrivelse hemställt, att anslaget höjes med 234 000 kronor, varav 204 000 kronor avser kurser med enbart muntlig eller kombinerad muntlig och skriftlig undervisning och 30 000 kronor framställning av undervisningsfilm och bildband.

Departementschefen har — efter redogörelse för lantbruksstyrelsens motivering för äskandena — anfört följande.

»Såsom ett led i statens medverkan att rationalisera det mindre jordbruket och att därigenom förbättra jordbruksnäringens inkomststandard vill jag föreslå en uppräknig av anslaget med 400 000 kronor till 2 040 000 kronor. Av totalbeloppet bör 500 000 kronor disponeras uteslutande för särskild kursverksamhet och rådgivning rörande småbrukets ekonomiska och tekniska spörsmål, varvid bör anlitas jordbruksexpertis såväl utanför hushållningssällskapen och lantbruksnämnderna, bland annat från skilda institutioner vid lantbrukshögskolan, som inom dessa organ. Verksamheten med utnyttjande av sagda belopp å 500 000 kronor bör organiseras i enlighet med riktlinjer som godkännes av Kungl. Maj:t. Det måste såväl allmänt jordbruks-ekonomiskt som privatekonomiskt anses betydelsefullt att genom fortbildning av småbrukare öka deras möjligheter till inkomstförstärkning inom och utom brukningsenheterna.

Jag vill i detta sammanhang anmäla min avsikt att i samband med framläggandet senare av en särskild proposition angående upprustning av lantbrukshögskolan förorda att ett belopp av 100 000 kronor anvisas speciellt för särskilda undersökningar vid högskolan rörande intensifierad rationalisering av det mindre jordbruket.

De av lantbruksstyrelsen föreslagna höjningarna av stipendier till elever i kursverksamheten kan jag inte biträda. Ej heller kan jag tillstyrka styrelsens övriga förslag rörande detta anslag. Liksom under innevarande budgetår bör styrelsen uppdraga de huvudsakliga riktlinjerna för dispositionen av de medel som direkt ställes till förfogande för kursverksamhet i allmänhet. Därvid torde betydligt större utrymme böra lämnas i kursplanerna för ämnet ekonomi.»

III. Utskottet

De i propositionen nr 134 framlagda riktlinjerna för den fortsatta rationaliseringen av jordbruket och skogsbruket i Kopparbergs län syftar i första hand till att förbättra de otillfredsställande fastighetsförhållandena i länet. Enligt utskottets mening är det med hänsyn till de starkt begränsade möjligheterna att på ett ur jordbruksekonomiskt och skogsekonomiskt tillfredsställande sätt utnyttja markens naturliga produktionsförmåga inom betydande delar av länet av hög angelägenhet att förbättringar av ifrågavarande slag snarast kommer till stånd. Utskottet vill erinra om att 1960 års jordbruksutskott i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 19 (rskr. 212) uttalade, att det var av sådan vikt att söka komma till rätta med berörda otillfredsställande förhållanden att Kungl. Maj:t oberoende av pågående utredningsarbeten beträffande fastighetsbildnings- och jordlagstiftningen borde överväga ändringar i gällande regler och bestämmelser för att på så sätt påskynda fastighetsregleringarna i Kopparbergs län. Mot bakgrunden av det sagda finner utskottet det vara av stor betydelse att, såsom skett i propositionen, särskilda riktlinjer uppdrages för den fortsatta rationaliseringsverksamheten i Dalarna ävensom att

det tillses att till rationaliseringsorganens förfogande står lagar och andra bestämmelser med sådan utformning att möjligheter föreligger att på ett relativt enkelt, snabbt och billigt sätt komma till rätta med de särpräglade fastighets- och äganderättsförhållandena. Utskottet vill vid sidan av de åtgärder, som föreslås i förevarande proposition, starkt understryka behovet av en lagstiftning om äganderättsutredningar i Kopparbergs län i anslutning till det av lantmäteristyrelsen vid årsskiftet 1960/61 framlagda förslaget i ämnet. För utskottet framstår det som önskvärt att proposition i frågan snarast kommer att föreläggas riksdagen. — I detta sammanhang vill utskottet ifrågasätta huruvida inte beträffande vissa andra delar av landet, där likartade äganderätts- och fastighetsproblem finnes, enahanda åtgärder som de i det föregående berörda är påkallade för att komma till rätta därmed.

Utskottet delar den av departementschefen i propositionen framförda meningen att den fortsatta rationaliseringsverksamheten i Kopparbergs län givetvis i princip bör ske på de grunder 1959 års riksdag (prop. 148; JoU 30; rskr. 284) beslutat för denna verksamhet i allmänhet, men att de närmare riktlinjerna för verksamheten bör anpassas till de speciella förhållandena i länet och delvis anslutas till vad som numera tillämpas inom övre Norrland.

Vad departementschefen anfört om den *yttre rationaliseringen* i Dalarna föranleder ingen erinran från utskottets sida. Sålunda bör eftersträvas — i överensstämmelse med den av 1959 års riksdag angivna målsättningen — att bilda sådana brukningsenheter som huvudsakligen kan skötas av en eller två män utan anlåtande av arbetskraft utanför deras familjer. Detta innebär att storleksrationaliseringen med hänsyn till att småbruken helt dominerar i Kopparbergs län måste bli en grundläggande faktor i hela rationaliseringsarbetet där. I flertalet fall är det dock nödvändigt att arronderingsförbättringar sker samtidigt. Vad gäller formerna för den yttre rationaliseringen bör i enlighet med vad departementschefen anfört såväl mera vittomfattande fastighetsregleringar som andra, mindre genomgripande men snabbare förfaranden tillgripas. Utskottet vill kraftigt betona angelägenheten av att arronderingsbyten för att förbättra fastighetsindelningen i skogsmarken genomföres i ökad omfattning. Likaså är det enligt utskottets mening av vikt att åtgärder vidtages i syfte att skoglig samverkan skall komma till stånd i all den utsträckning som befinner sig möjlig. Vad slutligen gäller strävandena att åstadkomma ett ändamålsenligt skogsbilvägnät ansluter sig utskottet till departementschefens uttalande i propositionen att planläggning i stort av dylikt vägnät om möjligt bör föregå beslut om anläggande av vägar, vartill bland annat statsanslag anlitas.

I fråga om den *inre rationaliseringen* anser utskottet i likhet med departementschefen att det är särskilt angeläget att tillse att brukningsenheter, som undergår yttre rationalisering så att de därigenom blir fullt bärkraftiga, förses med erforderliga tekniska anläggningar i form av exempelvis vägar och täckdiken samt ekonomibyggnader, som är anpassade till den avsedda driftsinriktningen. Även i övrigt ansluter sig utskottet till vad i sammanhanget uttalats rörande verksamheten med inre rationalisering.

Driftsrationaliseringsfrågorna finner utskottet böra i hög grad uppmärksammas vid det fortsatta rationaliseringsarbetet i Kopparbergs län. Såsom departementschefen uttalat synes utrymme finnas för övergång i betydande utsträckning till flera olika former av specialiserad produktion. Utskottet delar också uppfattningen, att övergång till rationellare driftsmetoder och specialiserad produktion med högre lönsamhet bör främjas genom att demonstrationsgårdsverksamhet anordnas på enskilda brukningsenheter bland annat inom sådana rationaliseringsområden som jämlikt propositionen bör komma till stånd i Dalarna.

Av de ifrågakommande *skogliga upprustningsåtgärderna* bör enligt utskottets mening möjligheterna att genom skogsplantering överföra sämre jordbruksjord till skogsmark speciellt uppmärksammas. I Kopparbergs län synes nämligen i stor omfattning finnas jordbruksjord av sådan beskaffenhet att densamma inte längre kan brukas ekonomiskt.

En aktiv *rådgivnings- och upplysningsverksamhet* i syfte att för berörda fastighetsägare på ett tidigt stadium klarlägga förutsättningarna för och verkningarna i lönsamhetskänseende av skilda rationaliseringsåtgärder framstår enligt utskottets mening såsom väsentlig för rationaliseringsprocessens genomförande. Utskottet ansluter sig också till departementschefens uppfattning rörande betydelsen av sådan verksamhet under det pågående rationaliseringsarbetet ävensom tiden därefter.

I fråga om det *ekonomiska statsstödet* till rationaliseringsåtgärderna i Kopparbergs län har departementschefen anslutit sig till lantmäteristyrelsens och lantbruksstyrelsens uppfattning att de stödmöjligheter, som föreligger enligt rationaliseringskungörelsen (1948: 342) och gällande skogliga bidragsförfattningar (1948: 239 och 1943: 530), i allmänhet är till fyllest för att finansierat bistånd i tillräcklig omfattning skall kunna utgå. Även utskottet är av samma mening. Vederbörande beslutande instanser bör dock här liberalt pröva möjligheterna att med stöd av 9 § rationaliseringskungörelsen lämna s. k. värdeutjämningsbidrag ävensom förhöjda statsbidrag jämlikt 14 § sista stycket och 15 § samma kungörelse.

I sammanhanget har i propositionen föreslagits att statligt stöd bör få utgå till sammanslutningar för alla slag av gemensam animalieproduktion enligt samma grunder som nu gäller beträffande sammanslutningar för drivande av andelsladugård. Utskottet, som anser att gemensam animalieproduktion i form av exempelvis svinuppfödning, höns- och kycklinguppfödning samt göddjursproduktion mångenstädes kan visa sig vara en effektiv metod för att öka lönsamheten hos framför allt det mindre jordbruket, biträder förslaget.

I fråga om *organisationen* av det fortsatta rationaliseringsarbetet i Kopparbergs län har i propositionen förordats att arbetet i första hand skall koncentreras till områden, där under behörigt hänsynstagande till de skilda trakternas naturliga produktionsförutsättningar och andra lokala förhållanden den största effekten är att vänta utifrån såväl företagekonomiska som

samhällsekonomska synpunkter. På de skäl departementschefen anfört tillstyrker utskottet detta förslag. Dock vill utskottet framhålla vikten av att vid sidan av de koncentrerade insatserna jämväl det ordinarie rationaliseringsarbetet bedrivs med största möjliga kraft. Vad i propositionen sagts rörande utväljande av objekten för de koncentrerade insatserna ävensom rörande åtgärderna inom objekten ansluter sig utskottet till.

Utskottet anser i likhet med departementschefen att den fortsatta rationaliseringsverksamheten i länet kräver gemensamma åtgärder från lantbruksnämndens, hushållningssällskapets, lantmåterimyndighetens och skogsvårdsstyrelsens sida. I betraktande härav framstår det som naturligt att riktlinjerna för verksamheten behandlas vid det organiserande samråd inom länsrådets ram, som jämlikt beslut av 1959 års riksdag (prop. 148; JoU 30; rskr 284) bör äga rum mellan nämnda organ. Ävenså ansluter sig utskottet till departementschefens uttalande att vederbörande centrala myndigheter bör noga följa rationaliseringsverksamheten och bland annat tillse att rationaliseringsorganen, i den utsträckning tillgängliga resurser medgiver, tillföres den personal och den utrustning som erfordras för den intensifierade verksamheten.

I propositionen har föreslagits att befogenheten att för lantbruksorganisationens del träffa bytesavtal m. m. beträffande arronderingsbyten av mark över länsgränserna jämväl får tillkomma lantbruksstyrelsen. Utskottet biträder detta förslag, som innebär att möjligheterna att snabbt genomföra sådana byten torde ökas i förhållande till nuvarande förfarande då avtal om överlåtelse och förvärv av i bytena ingående fastigheter måste träffas av två eller flera lantbruksnämnder.

Vad i propositionen sagts beträffande användningen av det belopp å 500 000 kronor som för nästa budgetår avdelats såsom en särskild post under anslaget Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m. och avsetts för särskilda åtgärder för intensifiering av jordbrukets och skogsbrukets rationalisering i Kopparbergs län föranleder ingen invändning från utskottet.

Beträffande det i förevarande sammanhang behandlade anslaget till kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. finner utskottet att, såsom i statsverkspropositionen anförts, det såväl allmänt jordbruksekonomiskt som privatekonomiskt måste anses betydelsefullt att genom fortbildning av småbrukare öka deras möjligheter till inkomstförstärkning inom och utom brukningsenheterna. Utskottet tillstyrker därför att såsom ett led i statens medverkan att rationalisera det mindre jordbruket och att därigenom förbättra jordbruksnäringens lönsamhet anslaget skall uppräknas med 400 000 kronor till 2 040 000 kronor och att av detta totalbelopp 500 000 kronor skall disponeras uteslutande för särskild kursverksamhet och rådgivning rörande småbrukets ekonomiska och tekniska spörsmål.

I fråga om utnyttjandet av nyssnämnda belopp å 500 000 kronor har i pro-

positionen nr 134 uttalats, att detsamma bör användas till upplysnings- och kursverksamhet för att främja driftomläggningar inom det mindre jordbruket bland annat med syfte på viss övergång till specialiserad produktion. Denna verksamhet, vilken i stor utsträckning bör grunda sig på forsknings- och försöksverksamhetens rön och som huvudsakligen torde bära ha karaktär av individuell upplysning, bör enligt departementschefen tills vidare anknytas till den organisation för försöksverksamheten på lantbrukets område, varom förslag framlagts i propositionen nr 69 angående upprustning av forskning, försök och högre undervisning på jordbruks- och trädgårdsområdena. Utskottet, som i särskilt utlåtande återkommer till förslagen i sistnämnda proposition, tillstyrker för sin del att rådgivnings- och upplysningsverksamheten med här berörda syftemål tills vidare sker i anknytning till lantbrukshögskolans organisation för försöksverksamhet. Det torde bära erinras om att en liknande organisation för rådgivnings- och upplysningsverksamhet finnes på vissa håll i utlandet och att det uppgives att erfarenheterna där varit enbart goda. Utskottet antager att en försöksvis tillämpning av en dylik organisation kan ge värdefulla inhemska erfarenheter för ställningstagande i ett större sammanhang till rådgivnings- och upplysningsverksamhetens allmänna organisation på jordbrukets område här i landet. Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet det i motionsparet I: 662 och II: 787 gjorda yrkandet i föreliggande ämne.

Vad i propositionen nr 134 närmare föreslagits rörande rådgivningsverksamheten i här åsyftad form föranleder ingen erinran från utskottets sida. Utskottet vill samtidigt understryka propositionens uttalande att de sju specialrådgivare, som avses att knytas till försöksdistrikten, självfallet bör utöva sin verksamhet i nära kontakt med vederbörande hushållningssällskap och lantbruksnämnder. Likaså bör de experter, som avses att knytas till lantbrukshögskolan för bland annat information till de vid försöksdistrikten stationerade specialrådgivarna, jämväl stå hushållningssällskapens och lantbruksnämndernas ekonomiska expertis till tjänst i samma avseende. Kungl. Maj:t bör äga besluta rörande den närmare dispositionen av förenämnda belopp av 500 000 kronor ävensom beträffande verksamheten i övrigt.

I motionsparet I: 532 och II: 615 har bland annat uttalats, att de stipendier, vilka utgår till deltagare i vissa av de kurser som anordnas med medel från förevarande anslag, bör höjas på sådant sätt att stipendierna till jordbrukare och skogsägare blir jämförliga med de genomsnittliga bidrag som utgår till arbetslösa. Utskottet vill i anledning härav erinra om att 1960 års riksdag biföll ett av departementschefen framlagt och av jordbruksutskottet tillstyrkt förslag att stipendierna för förlorad arbetstid till sådana deltagare i här ifrågavarande kurser, vilka har försörjningsplikt, skulle höjas från högst 15 kronor om dagen till högst 17 kronor om dagen. Härtill kommer ett grundbidrag av fem kronor om dagen. Några ytterligare åtgärder nu från riksdagens sida finner utskottet sig ej kunna förorda, varför utskottet avstyrker motionerna I: 532 och II: 615.

I anledning av det i motionen II: 610 gjorda yrkandet om särskilda medel till hushållningssällskapen för anordnande av kursverksamhet främst avseende lantgårdarnas elektriska anläggningar vill utskottet erinra om att under anslaget Befrämjande av landsbygdens elektrifiering under senare år upptagits en post om högst 30 000 kronor för bestridande av kostnader för av elektrifieringsberedningen ledd upplysningsverksamhet angående elupp-rustning och därmed sammanhängande frågor. Under hänvisning till nyss-nämnda förhållande och till att sagda post — varå uppgives för närvarande finnas en outnyttjad behållning å cirka 71 000 kronor — torde kunna anlitas för informationsverksamhet i de i motionen berörda frågorna under med-verkan av exempelvis statens forskningsanstalt för lantmannabyggnader, lantbruksorganisationen och hushållningssällskapen anser utskottet motio-nen inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I det föregående ej särskilt berörda uttalanden och förslag i Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställningar föranleder inte någon erinran från utskottets sida. Utskottet hemställer under åberopandet av det anförda,

I. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts fram-ställning

a) godkänna att rationaliseringsverksamheten i fråga om jordbruket och skogsbruket i Kopparbergs län tills vidare be-drives efter i huvudsak de riktlinjer vilka angivits i det före-gående;

b) godkänna vad i det föregående föreslagits rörande be-fogenhet för lantbruksstyrelsen att träffa avtal i anslutning till arronderingsbyten berörande fastigheter som innehaves av lantbruksorganisationen, då fråga är om byten som berör två eller flera lantbruksnämnders områden;

c) godkänna de i det föregående framlagda förslagen an-gående stödåtgärder för rationalisering av formerna för ani-malieproduktion;

II. att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 662 och II: 787, såvitt nu är i fråga, å riks-staten för budgetåret 1961/62 under nionde huvudtiteln till *Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.* anvisa ett förslagsanslag av 2 040 000 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 662 och II: 787, såvitt nu är i fråga, besluta att av förenämnda anslag till Kursverksamhet för jordbru-kets rationalisering m. m. ett belopp av 500 000 kronor skall ställas till Kungl. Maj:ts disposition att användas för sär-skild rådgivning och kursverksamhet rörande bland annat

småbrukets ekonomiska och tekniska spörsmål i enlighet med i det föregående angivna riktlinjer;

- c) avslå motionerna I: 532 och II: 615;
- d) lämna motionen II: 610 utan åtgärd.

Stockholm den 4 maj 1961

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Jonsson*, Hermansson*, Nils Hansson, Mossberger, Jonasson, Gunnar Berg, Hedström, Uno Olofsson, Augustsson och Ringaby;

från andra kammaren: herrar Jonsson i Strömsund, Sköld*, Hæggbloom, Lindström, Hansson i Skegrie, Arweson, Jönsson i Gårds Köpinge, Nilsson i Lönsboda, Nilsson i Bästekille och Hamrin i Kalmar.

*Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

- 1) Av herrar *Nils Hansson* och *Hamrin* i Kalmar.
- 2) Av herr *Jonasson*.